

Oponentský posudek na magisterskou diplomovou práci Venduly Prokúpkové Diskurzivní obraz ženy v národě

Předkládaná práce se věnuje zajímavému tématu, které v domácím i zahraničním bádání stále poutá jistou pozornost. Novým přínosem práce z hlediska inovativního vymezení je pak analýza obrazu ženy v Národních listech poslední třetiny 19. století, která dosud v širším rozsahu nebyla provedena, stejně jako užití diskurzivní metody.

Diplomová práce se skládá ze tří hlavních částí: metodologické, teoretické a analytické. První z nich nastiňuje základní východiska badatelky, přítomna je rovněž snaha o kritickou reflexi vlastního přístupu. Metodologická část také obsahuje přiblížení metody diskurzivní analýzy, resp. kritické diskurzivní analýzy a základní koncept celé práce (research design). Druhá teoretická část se zaměřuje především na problematiku nacionalismu. Diplomandka představuje současné hlavní interpretační proudy a jejich problémy, cenné je připomenutí často opomíjeného faktoru evropocentrismu a genderové nerovnosti. Součástí této druhé části tvoří i historický kontext zkoumané problematiky. Na téměř třiceti stranách se dočteme o základním nástinu politické sociální a kulturní situace v českých zemích a hlavních parametrech postavení žen daného období. Poslední analytická část pak přináší relativně detailní popis postupu aplikace diskurzivní analýzy, samotnou analýzu textů Národních listů spojenou se snahami o celkovou interpretaci problému. Práce obsahuje rovněž všechny další náležitosti jako úvod, závěr, seznam literatury apod.

Dané téma i celkový koncept práce považuji za zajímavý a dobře zvolený. Oceňuji rovněž bohatou šíři literatury, s níž diplomandka pracovala, a která svědčí o obeznámenosti s danou problematikou. V této souvislosti bych vyzdvihla také skutečnost, že diplomandka využila poměrně rozsáhlou cizojazyčnou literaturou. Za silné pozitivum předkládaného textu považuji také snahu diplomandky o kontextualizaci – především pak s genderovými teoriemi a současnými publikacemi tohoto oboru. Interpretace obsažené v analytické části pak netrpí jednostranností či nemístným zjednodušováním.

Vedle zřejmých pozitiv práce však nacházím i jistá negativa, která bohužel ovlivňují celkový charakter práce. Za naprosto zásadní problém považuji asymetričnost výše uvedených tří částí (metodologické, teoretické a analytické). Jen při letmém pohledu do obsahu zarazí, že analytická část – tedy hlavní těžiště tohoto typu závěrečné práce (!) – tvoří pouze přibližně 25 stran z celkových 82 (bez seznamu literatury). Situaci nezachraňuje ani teoretická část, která neobsahuje v zásadě žádný inovativní prvek. Metodologická a teoretická část představují slušné obecné úvody k danému problému, jejichž těžiště ovšem leží v prosté kompilaci. Moje otázka do diskuze tedy zní, proč se diplomandka rozhodla pro volbu právě tohoto rozvrstvení práce a proč analytické části nevěnovala adekvátní větší pozornost. S tím souvisí i další kritická připomínka, zda i v rámci dodržení pravidel diskurzivní analýzy hledání až tak širokých kontextů bylo zapotřebí. Např. celá strana 29 pojednává o významu periodik ve středověku a raném novověku, představení liberálního politického spektra obsahuje i charakteristiku a vývoj dobového volebního systému – což souvisí bytostně s politickými

stranami, ale je otázka, zda s diskurzivním obrazem ženy v jednom periodiku. Celkově se zdá, že diplomantka detailnímu promyšlení kontextu, resp. jeho vymezení nevěnovala tolik pozornosti, kolik by měla. Souvislosti se řetěží a je velmi snadné upadnout do pokušení teze „vše souvisí se vším“. Na druhou stranu se v duchu stejně širokého přístupu, který diplomantka zvolila, mohu regulérně ptát, proč nevěnovala více pozornosti spolkové činnosti napojené na liberální milieu. A poslední otázku k tomuto typu připomínky: Ačkoli nelze, než nesouhlasit s tím, že „podrobná studie dobového kontextu je součástí metodologie diskurzivně-historického přístupu“ (s. 31), je přínosné téměř všechny nashromážděné informace rovněž vtělit do výsledného textu? Tato otázka se vynořuje v další souvislosti i po přečtení analytické části. Diplomandka velmi pěkně propojovala analýzu novin s genderovými teoriemi, ale s historickými souvislostmi naopak naprosto mizivě. Historický exkurz tak působí poněkud samoúčelně.

Co se týče analytické části jako samostatného celku, není mi jasné, proč diplomantka předem zvolila právě uvedený počet analyzovaných textů tj. „24-30 novinových článků“ (s. 58). Domnívám se, že tento počet je malý na to, aby bylo možné vysledovat zda „procházel tento obraz v daném období vývojem“ (s. 1) při ambici nesledovat pouze jeden aspekt zobrazování žen, např. vzdělanost. Jistá nejasnost panuje také v souvislosti s typologií diskurzů o ženách. Na s. 67 diplomandka píše o 4 vybraných diskurzích, které zvolila z důvodu nejvyšší četnosti výskytu, ale na stejné straně na začátku další podkapitoly píše naopak o 5 typech diskurzů. Obširnější analýza je zase rozdělena v zásadě pouze do dvou hlavních podkapitol – česká umělkyně (6.2), poněmčená žena a selka (6.3.). Zde mi není jasné, proč jsou poněmčená žen a selka spojeny, když zejména nacionální motiv je přítomen silně i v dalších diskurzích o ženách. Chybějící vzdělaná žena je pak bez jakéhokoli oddělení součástí podkapitoly o 6.3.

Závěr celé práce považuji sice za zajímavý, ale především za nesystematický a torzovitý. Tato část práce neobsahuje celkové shrnutí předešlého textu a ideálně i celkovou interpretaci problému, spíše přeskakuje z jednoho tématu na druhé a o dříve zvolených diskurzích o ženách, které tvořily typologii a jakousi kostru práce, se příliš nezmiňuje a naopak nahlíží na celou problematiku z perspektivy jiných motivů – hrdinství, mateřství apod. Propojení s předchozí teoretickou částí je zde rovněž mizivé.

Za jedinou problematickou pasáž po obsahové stránce považuji interpretaci vlivu husitství na dobový diskurz 19. století, která je uvedena v Závěru. Vitalita a adorace husitství nesouvisela s tím, že daný proces patřil k jevům „dlouhého trvání“. Husitství bylo (i v kontextu Palackého, kterého diplomantka citovala) interpretováno v 19. století především jako součást progresivního a reformačního znaku českého národa v kontrastu s katolictvím německým (Habsburským). Husitství se pak stalo jedno ze součástí dlouhého pozdějšího sporu o „smysl českých dějin“.

Formální stránka práce vykazuje drobné nedostatky. Především se jedná o překlepy (např. s. 1, 6, 9, 11). Dále nalezneme např. nesystematický „nadpis“ „Vzdělaná žena- vychovatelka“ (s. 79), nejednotnost kurzivního označení podkapitoly (s. 68), absence

stránkování u fejetonu Viléma Ryby z roku 1882 v seznamu analyzovaných textů. Celkově tyto nedostatky nedosahují velkých rozměrů, pečlivějším přístupem ale mohly být odstraněny.

Předkládanou práci celkově považuji za přínosnou, obsahující mnohé zajímavé postřehy a interpretace. Celkově na mě text ale působí tak, že po jistém čase diplomandce pomyslně „došel dech“. Řada věcí měla být více rozpracována, systematizována a především propojena. Velmi pravděpodobně diplomantka podlehla výrazné časové tísní v závěru práce, což se neblaze odrazilo na celkové kvalitě předkládaného textu. Koneckonců výše uvedenou „ztrátu dechu“ příznačně dokládá i poslední část věty psaného souvislého textu: „v 90. letech 19. století pak i ženské autork“.

Navrhuji celkové hodnocení velmi dobře.

V Brně 28. 8. 2014

Mgr. Denisa Nečasová, Ph.D.